

(Positum) Ugrom najzat dat. Krez ovu naredbu smo već od 1500 Hrvatov zgubili, za ovuliko slabiji nastali u borbi za našu narodnost u Gradišću.

Sauerbrunn. Kol se čuje, je zemaljska vlada va velikoj stiski: pinez nij, a kade ze! Država ih već ne kani posudit, a iz zemaljskoga prireza (Landesumlage) još nisu mogli svih nuler zet. Zato kanu zemaljski sahor (Landtag) skupazvat, da se tanačiju glede priskrbljenja pinez.

Filež (Nikišch) Grofovska obitelj: Zichy razdila je na Božić med siromaškom dicom našega sela prateži, igračke i mnogoversne sladkarije. Iskreno veselje ove nekrivne dice bila je naj-lipša plaća dobročiniteljem.

Mali-Borištof (Klein-Werasdorf). Na bo-žićne svetke i na Novo Lefo krez nediljne škole najper dana paslirska igra „Moć ljubavi“ se je našim malim igračem čuda bolje ugodala, neg smo se nadijali. Selski stanovnici su po dva — tripote došli ovu lipo predstavljenu igru pogledat, tako da je, — obračunano stroške — pri 30 jezer ugrskih korun na igru nutar došlo, ki pinez hte se na predstavljane igrov potribnu pratež ubrnut. Kod podučavanja igre se je najveć trudil Tome Roženich, djak (študenat) VI. sridnje škole, ki je i ovu igru sam iz ugrskoga na hrvatsko preubrun. — Osebujuo su se skazali va igri krez verno i živo najprđavanje Jože Risler, Marko Zvonarich, Sime Roženich i Jože Szedenik, Ali hvale vridni su i drugi vsi, ar je bilo na njevom razumnom najprđavanju vidit, da vsaki svoj posol dobro zna i razumi, zato su i vsa-koga riči tako glušale, kot da bi im iz srca do-hajale. Imena drugih igračev su: Liza Szedenik, Jože Cvitkovich, Ivan Tomšich, Jože Biricz, Gi-zela Biric, Anna Šostarich, Tome Roženich, Štefe Bintliger i Ivan Roženich.

Trajštof (Trauersdorf). 3. januara su tolo-vaji z naše crikve ukrali jedan sreberan kalež pak srebro od četirih drugih kaležev. I taber-nakulum su silom otvorili, z kaleža, va kom su oštije za pričesćanje, srebro doli zbili i s Božjim Telom skupa odnesli. Po tom pak su krcmaru Mali Karlichu zašli i mu kobasic, žganoga ter zemalj ukrali. Zelezanski oružnici (mirobranci, Gendarmen) marljivo išću tate.

Šušev. Grofica Niezky su farniku, g. Vin-dis Jožefu jednu lipu sumu pinez naprikdali, da je na Božić med siromah razdilu. — Kot se čuje, imaju ditići i mladji muži veliku želju, jedno pevačko društvo graditi.

Panigert (Baumgarten). Na božićne svetke najavljene igre su imale još lipši uspjeh, neg smo se nadijali. Da se naše hrvatsko ljudstvo brine za hrvatski zabavami, je očevdno. Na ve-liko veselje im služi, da je tako umjelni iz njeve proste krvi rodjeni mladićev i mladenkinjov, ki imaju zvanaredan talenat va različne uloge se začuili. Iz vsega srca smo dužni hvalu dat našim vsim predslavljačem, malim kot i odrasćenim, ar nam nisu pokazali neg na minuću zabav njevu znanost, nego čedu učinili s ovim jednim plemenit čin, da će se iz ovih pinez, ke oni krez zabavu skupa snosu, postaviti dičan spomenik va boju preminutim vošćanom. Igre su načinili i peljaji gosp. školnik Alois Marhold. Ufamo se, da čedu imat oni kot i vsi predslavljači volju i nadalje drobnice nosit k ovom plemenitomu nakanenju. Veselimo se, ar kot smo čuli, ko su se začeli učit jur i drugu igru, ku nam kanu na vredi prikazivali. Hvala jur najper gosp. školniku i je prosimo da nas s čim prilje opet ugodno zabavu.

Kalištrof (Kaisersdorf). Na božićne svetke su naši školari po hrvatsku predstavljali igru „Rič je telom postala“ navu priliku skupa slo-ženu i pišenu od g. J. G. s onakovom savrše-nošćom (Vollkommenheit) da bi to bilo još i većim gimnazialskim študentom (djakom) na poštenje služilo. Ljuctvo ji bilo kruto ganuto od lipote i znanosti, ku su jim naši mali školari pokazali. Kalištrofci, ki nisu čuda držali do hrvat-skoga jezika, su silovan! spoznat jur pri ovoj prvoj prilici, ar kod nas ovakovoga ča još nij bilo, da je hrvatski jezik ugodan i na umjetnost (Kunst), kot i nimški. Jedan se je porekal: „Das hab' ich nicht glaubt, daß man krobolisch auch so was kann“. Četire puta smo ponovili igru i još prosu ponavljanje. Nutra je došlo dva mi-liona, akoprem smo od odrasćenih neg 2000 K a od neodrasćenih 1000 K prosili. Ako i vsim igračem priznanje sliši, još moramo i ovde pohvalit Leitner France, va kipu belhehenskoga peljara, ki je tuliko božanja dostat, da su ga još i pred

zastor zvali po njegovoj igri, pak Frantsich Ivana va kipu oružnika (žandara) i Grubich Alfreda paslirčica. Podučavanje igre diči g. školnika Ivana Birica i g. učiteljicu Mariju Biric-Hersich.

ZA ZNANOST

Neizrečeno drage kinče skupali. Dva En-glezi su oko nigdašnjega varoša Tebe, kade su stari egiptomski kralji stanovali i se zakapali, jur 16 let dugo kopat dali ter štarinske kinče jiskali krez tolikoletno delo i za velike stroške su kumaj ča vridnoga našli. Pak glejte, kako se je njeva strpljenost splatila. Projućenoga leta, 6. novembra su došli na slede diboko srane-ženih, starih grobov. Našli su štige zis 15 stup-njih, ke su bile z ne čuda vridnim črpljem, lomarjem zasipane. Zdola kod zadnjega stupnja najdu stenu mnogimi pečati zatvrdjenu, kadej na ciglah vedkrat ovo ime stalo: Tutankhamen. Ov glasovit egiptomski kralj je vladal va času patriarkov, blizu 14 stolet pred Kristuševim na-rodjenjem. Oдавljeg su došli na jedan 9 metarov dužičak hodnik, kade su našli med lomarjom jur mnoge drage giungje, dragotine, kitice i mnogo-vrstna lipa dugovanja. Na kraji ovoga hodnika su našli druga vrata, za timi pak grob toga kralja i kraljice zis neizrečeno dragimi kinči. Egiptomske kralje su najpre zakapali zis vsim njihovim pohištvo: Zano su ovde našli dvi jako lipo zrizane, s kipi nakinčene stelje, čudnovito lip, debelo pozlaćen, dragimi kameni nakinčen tronuš, jako lipu ladicu, punu z kraljevskom opravom, pozlaćenu glazbenu sprav muzikašev, mnoge vaze z alabastera, nikulike krasno zrizljane palice, jednu zrizanu glavu z elefantove (slonove) kosti z dužičkim jezikom i velikimi zubi, i još mnoge druge kinče. Ovo je prvi grob zis vsom spravom egiptomskoga kralja, pak vse va naj-boљjem stališu. Pak koliko zlato i dragi kameni, pak i egiptomsko pisanje. K ovomu vsemu je još jedna treta kamra, ke još nisu odprli. Učni svit jubileria: ovakove vridnosti još nisu našli, potlen svit stoji.

Najstare knjige svita su va Parizkom mu-zeumi, va Luvri. Ovim knjigom je ime Gudea-cylinder. Gudea biše kaldeuški duhovnički kralj, ki je živil 2100—2080 letih pred Kristušem, tako još ča to pred Abrahamom. Assirci i kaldeuši su si načinjali, smislili dugovanje kot naš pečat, to zrujlali i va te rulje, velje popretiskali svoja zlamenja. To se je pak utvrdnulo, zižgalo i uve-kovitilo. Ovakove knjige su ote Gudea-cylinder. Ča je na njih pretiskano, pisano, dosada svit ni znal preštat. Sad je to zišlabikoval, prvput preštal jedan redovnik kapucinar, Hillaire de Barenton. Popišuje se pripetanje, kako se je zgradila i uredila jedna crikva. Ovde je spoznat mnoge kaldeuške pravice. Ovo je ada najstare pismo, ko imamo, najstare knjige vsega svita.

Letit prez motor. Je ovo ča novoga? A nisu Montgolfierski brati, Francozi, jur pred stov leti prez motoru znali letiti? Je, ali oni su jedan velik balon napunili vrućim zrakom, ki je bil laglji, neg mrzli zrak, ter je balon i ki su se na njega zakvačili, zdignul va višinu. Kašnje su te balone napunjevali z hidrogehom, kije četrnaistputi laglji neg zrak ter je velike tere zdizal va višinu. Dva Amerikanci, brati Wrighti, su pronašli (erfinden) letenje motorom, komu smo se va boju dost načudili. A ča je vo novo letenje prez motoru? Ovo sprobiruju Francozi, a još bolje Nemci. Na ovom novom letecem mašinu ni nit balona ki bi mogal puknut, niti mo-tora, ki more prestat ali explodirat — su neg kreljuti, kimi se mašin i človik va zrak zdigne, ter ga sam zrak, veter zdiže, nosi i krez zvijano uredjivanje, kretanje more više, i niže letit, se kretat, obrnut. Nemci su ovako, prez motor, i tri ure dugo znali va zraku ostati. Čemo vidit, kamo će još ovo letenje dospit — ar ovo je sada neg još slab početak, kot kad malo dite prve slabucke, rušeće korake načinja.

Ča jedan človik krez duglji žitak potroši. Za zdržavanje človičega žitka je vsakidan po-tribno 3-2 kgr hrane i pila, toje va leti 1168, va 70 letih 81,760 kgramov. Ovo znaša 817 metercentov, ča se va osmera železnička kolija, more naložiti. Ada toliko človik krez vas žitak poji i spije, ča jedan manji teretni vlak vozi.

Tako je pravo. Jedan nimški delać piše: Ako 90 procentov mojega zasluška zavi ništvidni truh obrnem, ko kanim bar 10 procentov za moj viši, duševni žitak obrnut. Moje novine ču neg onde zapustit, kad već ne budem imale ka-feju — kruha. Ovako činite — Hrvati!

GOSPODARSTVO

Novi časi, nove zadaće.

(Konač.)

1921. leta 14. januara je Albert Glesmann, peljač estersajskih gospodarov, na jednom spravišću ovako rekali: polag suda najzname-nitijih gospodarov bi se uroja žita za 30%, a broj blaga za 50% povekšat mogal. I s ovimi ričami nam je dan ur odgovor nato, kako čemo si pomoć pri velikoj plaći. Zemlja mora već donest, i veća uroja mora višu daci platit. Pred dvimi jezeri leti je jedan Rimljanac ovako pisal: „Uzrok, da je uboga uroja, ni samo o to, da je zemlja premorena bila, nego već o to, da ju poljodelci zadostno ne udeli-vadu. Za vsaku zemlju, ka dobro ne rodi, imamo vračstvo. I ovo vračstvo je gnjoj, ki zemlju, kot dobra krma, opet upita. Poljo-delac, na tebi stoji, da obiljniju uroju dostaneš“.

Kako je pred dvimi jezeri leti ov Rimlja-nac poljodelce njegovoga časa podučaval, tak imadu i „Hrvatske Novine“ nakanenje, podu-žavat hrvatske gospodare, nauk davat va vsih poslih, ki gospodarstvo naližedu, ar neg razumnije obdelavanje zemlje i redjenje go-spodarstvenih poslov čedu bit va buduć, teški leti gospodaru na pomoć. „Hrvatske Novine“ čedu vsaki tajedan na ovom mestu gospod-arstvene nauke donasat od poljodelstva, od go-jenja sadovnoga drivlja, od vinogradarstva, od gojenja blaga, od betegov i branenja profi-njim va štali, na vrti, va vinogradu i na polju, da ono, ča se je s teškom mukom prevridnilo, po zlu ne projde. I ako k otomu još božji bla-goslov prosimo i dobenemo, nečedu zričit, onda Hrvata iz ovoga mesta, ko su mu stari otc preskrbili i prevridnili. Ar zabit ne kamo Hrvati, neće se skrbiti drugi za nas, i zgubljeni smo, ako se ne skrbimo sami za se. M. K.

TRG.

Doprnilo se je na bečanski trg vse skupa 2612 kusicev rogačoga blaga. Cene su poprečno (durchschnittlich) za 2000 K za kilu žive vage više, neg va projućem tajedni.

Prodavali su se:	K za kilu žive vage
Voli: dobri — — — — —	9.500—11.000
sridnji — — — — —	8.500— 9.400
slabiji — — — — —	7.500— 8.400
Bike — — — — —	7.000—11.000
Krave — — — — —	7.000—10.000
	i više
Svinje: tuste — — — — —	24.000—25.000
sridnje — — — — —	22.000—24.000
mljednje — — — — —	21.000—23.000
mlade (friše) — — — — —	23.000
Konji: lahki se je prodaval za 2—3½ mil. korun teški — — — — —	4—7
za ubijanje se je prodaval po kilu za živu vagu od 3500—7000.	K za metarcenat
Žito: Beči: Pšenica — — — — —	390.000—405.000
Hrčulja — — — — —	375.000—385.000
	u K za metarcenat
Budimpešti: Pšenica — — — — —	11.000— 12.000
Hrčulja — — — — —	7.600— 8.000
Suha krma: ditelina i seno 270.000—350.000 K za 100 kg.	

Kurzi. Zürich: 100 nimških marak je 0.051/4, jedan dolar 5.29, 100 ugrskih korun 0.201/2, 100 austrijskih korun 0.0076, 100 čeških korun — švicarskih frankov.

Beč: 1 ugrska korona 26, 1 dolar 70.200, 1 česka korona 1940, 1 nimška marka 7—1 švicarski frank 13.285, 1 dinar 719 estersajskih korun.

Glasi uredništva.

Prosimo naše pretplatnike da budu strpljeni zbog poštanske uplaćnice (Erlagschein), ku čemo naredno tretomu ili četrtomu broju priložiti.

Pretpata se šalje u Jugoslaviji na račun „Hrvatskih Novin“ kod podružnice Jadranske banke u Ljubljani.

M. M., Kemlja. Šaljemo pismo. — M. L., Nova Gora. Strpljenje!